

Addendum bij Memo Proces landelijke uitrol NVI ter voorbereiding BAC d.d. 10 januari 2024

Aanleiding

Op 15 december 2023 is tijdens het bestuurlijk overleg met de minister van BZK, minister voor Natuur en Stikstof, het IPO en de VNG, gezamenlijk afgesproken om met een korte en (middel)lange termijn aanpak te werken inzake de isolatieopgave i.r.t. de wet natuurbescherming (per januari jl. in Omgevingswet). In de [Kamerbrief](#) van d.d. 22-12-2023 zijn deze afspraken opgenomen. In het bestuurlijk overleg is over de volgende route overeengestemd waarbij beoogd werd om per februari 2024 te starten met de werkwijze van het natuurvriendelijk isoleren (NVI):

1. *Korte termijn aanpak:*
 - Natuurvriendelijk isoleren via isolatiebedrijven gedragen door provincies en uiteindelijke formalisering in gedragscode onder voorwaarde dat deze voldoende juridisch en uitvoeringstechnisch robuust moet zijn en de landsadvocaat hierop gaat toetsen.
 - Inzet op innovatieve methoden zoals eDNA
2. *(Middel)lange termijn aanpak:*
 - Pre-SMP's en SMP's; opstellen en uitvoeren beleid door provincie met financiële steun BZK middels SPUK (en DU)

Op 1 februari jl. is de aanpak ter besluitvorming voorgelegd in de bestuurlijke advies commissie (BAC) landelijk gebied van het IPO. Hiertoe is nog niet besloten door de provincies. Reden is dat er op een drietal punten nog onvoldoende uitwerking is waardoor provincies nog niet kunnen instemmen. Dat betreft:

1. Het landelijk geldend percentage met onderbouwing
2. De omvang van de compensatieopgave
3. De applicatie voor meldingen ten laste van het landelijke %

Omdat er snelheid geboden is bij start NVI om te voorkomen dat er de komende maanden nog geen handelingsperspectief is voor zowel huiseigenaren als isolatiebedrijven, wordt ingezet op een versneld besluitvormingsproces waarbij uitgegaan wordt van start NVI in maart. In deze notitie bieden we de informatie aan over de drie voorwaarden die benodigd zijn voor de uitrol van NVI.

Op 28 februari jl. hebben BZK en LNV gezamenlijk met de IPO taakgroep de voorwaarden voor NVI besproken. In reactie hierop is een tegenvoorstel vanuit IPO gekomen. In dit addendum zijn de punten uit dat tegenvoorstel zo veel mogelijk verwerkt.

NVI-randvoorwaarde 1: onderbouwing vastgesteld percentage te isoleren woningen per jaar

De korte termijn aanpak (NVI gedragen plus gedragscode) is inherent een tijdelijke oplossing en geldt niet langer dan nodig: inschatting maximaal drie jaar, daarna is het de bedoeling dat in elke gemeente zowel ecologisch als juridisch geborgd geïsoleerd kan worden op basis van een (pre)SMP. Immers, hoe accurater de lokale ecologische situatie in kaart is gebracht, hoe nauwkeuriger kan worden beoordeeld wat de potentiële impact op de Staat van Instandhouding (SvI) voor soorten is. Het is dan ook logisch om voor de korte termijn een lager percentage vast te stellen dan voor de (middel)lange termijn waarin (pre)-SMP's van kracht zijn. Dit gaat hand-in-hand met het realiseren van de alternatieve verblijfplaatsen. Ook voor het realiseren van alternatieve verblijfplaatsen in/door gemeentes zal in de uitvoering sprake zijn van een gefaseerd "ingroeipad".

Gemeenten waar al een pre-SMP van kracht is:

In de pre-SMP methodiek geldt de regel dat in fase één maximaal 10 procent van een CBS buurt mag worden verduurzaamd. In de tweede fase, als de essentiële (kraam)verblijfplaatsen wel in beeld zijn, mag aanvullend tot maximaal 30 procent per CBS-buurt worden geïsoleerd. In totaal, na maximaal 24 maanden, is daardoor altijd nog minimaal 70% van de te verduurzamen particuliere woningen onaangetast en wordt een te zware last op de populaties voorkomen. In de daaropvolgende jaren mogen de andere woningen onder een SMP worden verduurzaamd. Op basis van de te berekenen verwachte ecologisch aantasting wordt de benodigde compensatie berekend.

Dit betekent dat gedurende de looptijd van 2 jaar maximaal 30 procent van de woningen onder het pre-SMP kan vallen.

Gemeenten waar nog geen pre-SMP van kracht is:

Wat betreft de hamvraag wat een aanvaardbaar effect is van de tijdelijke werkwijze op de staat van instandhouding van de gebouwbewonende soorten zijn er onvoldoende data op landelijk of provinciaal niveau voorhanden om dit exact te bepalen c.q. voorspellen. Bovendien bestaat er in het veld geen consensus over wat aanvaardbaar is. Toch moet er t.b.v. de landelijke uitrol van de tijdelijke werkwijze NVI een percentage vastgesteld worden. Het is daarbij van belang om te beseffen dat de potentiële schadelijke effecten van de tijdelijke werkwijze NVI op de staat van instandhouding altijd minder zullen zijn dan de huidige/gangbare isolatiepraktijk.

Al met al wordt mede naar aanleiding van die berekeningen voorgesteld om uit behoedzaamheid voor de staat van instandhouding een laag percentage vast te stellen. Tevens gaat van een laag landelijk percentage ook een stimulans uit voor het opstellen van (pre)SMP's (dan is immers een fors hoger percentage te isoleren woningen mogelijk). Daarbij zal het (handhaven op) het landelijk percentage het aantal 'illegaal' geïsoleerde woningen (zonder rekening te houden met de beschermde diersoorten) naar verwachting, doen afnemen. Wij verwachten overigens wel van bevoegd gezagen dat zij (met behulp van de middelen uit de SPUK) handhavend optreden tegen illegale (zijnde: niet natuurvriendelijke) isolatie.

Op verzoek van de provincies is het voorstel om maximaal 6 % per 3 jaar te isoleren, met het volgende ingroeipad, 2024 => max 3%, 2025 => max. 2%, 2026 => max. 1%

Onderbouwing

Berekeningen op basis van een representatieve selectie van gemeentes (volgens de methode van het pre-SMP en aan de hand van bestaande SMP-berekeningen) wijzen het volgende uit:

- Voor vier gebouwbewonende vleermuissoorten ligt de relatieve aantasting van het aantal kraamverblijfplaatsen/nesten gedurende de pre-SMP-periode tussen de 4 à 9 procent.
- Uitgaande van **uitbreiding** van 6% extra te isoleren woningen bovenop het pre-SMP, ligt de relatieve aantasting van het aantal kraamverblijfplaatsen/nesten gedurende de pre-SMP-periode tussen de 7 à 15 procent.
- Heeft een gemeente in 2026 nog geen pre-SMP, dan zal het om een maximale relatieve aantasting van het aantal kraamverblijfplaatsen/nesten van 2 tot 6 procent in 3 jaar gaan.
- De aantasting van het aantal kraamverblijfplaatsen/nesten komt in geen enkele gemeente van de steekproef boven de 15 % in 3 jaar uit (inclusief pre-SMP en gedoogperiode + gedragscode)

Inschatting omvang jaarlijkse spouwmuurisolatie

Tot slot is het ook goed om enkele cijfers m.b.t. de omvang van de jaarlijkse spouwmuurisolatie in het beeld te betrekken .

- Op basis van WoON: over 5 jaar in ca 15% van de woningen een isolatiemaatregel -> 3% per jaar.
- Monitor ISDE-subsidieregeling: minstens de helft van de isolatiemaatregelen is géén spouwmuurisolatie
- Op basis van de monitor ISDE kunnen we inschatten dat bij ca 1,75% van de koopwoningen met een slechter label (D-G) die twee maatregelen nemen spouwmuurisolatie wordt uitgevoerd.
- Er wordt veel meer spouwmuurisolatie uitgevoerd bij koopwoningen dan bij sociale en particuliere huur samen. De NL woningvoorraad bestaat voor ca 57% uit koopwoningen en voor 43% uit huurwoningen. Ca 65% van de NL woningen is grondgebonden. Er worden op grond van de monitor SEEH maar relatief weinig maatregelen genomen bij VvE's.

NVI-randvoorwaarde 2: Realiseren van alternatieve (kraam)verblijfplaatsen op gebiedsniveau

Om ervoor te zorgen dat er voldoende alternatieve verblijfplaatsen gerealiseerd worden voor de beschermde diersoorten wordt er gewerkt aan de compensatieopgave.

Hiertoe zijn/worden de volgende stappen gezet:

- 1) BZK laat de compensatieopgave voor alle provincies op CBS-buurt niveau berekenen. Provincies en gemeenten krijgen deze gegevens tot hun beschikking en hoeven dit niet zelf te doen. Dit betekent dat er voor iedere gemeente in Nederland duidelijk wordt gemaakt hoeveel voorzieningen er geplaatst moeten worden. Voor deze berekening wordt het landelijk geldend percentage als uitgangspunt genomen.
- 2) In aanvulling op de bovenstaande gegevens geeft BZK de opdracht om workshops in te plannen met alle provincies om de gegevens die uit de berekening komen toe te lichten.
- 3) Om gemeenten te ondersteunen bij de realisatie van de alternatieve verblijfplaatsen wordt er in opdracht van LNV door RVO een handboek opgesteld welke alternatieve voorzieningen gerealiseerd kunnen worden en waar op te letten voor de realisatie van de verblijfplaatsen. De opleverdatum is 1 juni 2024. Daarnaast zijn er al vele voorbeelden uit de praktijk waar gemeenten al gestart zijn/starten met het aanbrengen van nestvoorzieningen. We raden aan om samen met provincies al te kijken wat er mogelijk is. Om voor de korte termijn alvast een helpende hand te bieden worden er een aantal 'quick wins' in beeld gebracht die momenteel in de praktijk toegepast kunnen worden en als voorbeeld kunnen dienen.
- 4) In lijn met het geschetste tijdsplan voor het landelijk percentage bestaat de mogelijkheid om de alternatieve verblijfplaatsen gefaseerd te plaatsen door gemeenten. Dat betekent het volgende:
 - Voor 1 september 2024 45% van de compensatieopgave
 - Voor 1 april 2025 80% van de compensatieopgave (45+35%)
 - Voor 1 april 2026 100% van de compensatieopgave (45+35+20%)
- 5) De aanpak voor de compensatieopgave zal aan de VNG voorgelegd worden. Het ministerie van BZK en LNV zullen dit gesprek faciliteren en hier onderdeel van uitmaken.

Het CBS levert uiterlijk in de week van 4 maart de dataset aan die 1) gebruikt wordt voor de berekening van de compensatieopgave, en 2) die nodig zijn voor gebruik van de applicatie. De dataset ontvangen provincies en gemeenten van BZK. Dit houdt in dat de gegevens voor de compensatieopgave naar verwachting pas in de week van 14 maart worden aangeleverd. Parallel aan start van de korte termijn oplossing NVI (eerste gedogen, daarna gedragscode) wordt hieraan gewerkt. Wij vragen de provincies en gemeenten hier rekening mee te houden.

Overige uitvoeringsaspecten

Applicatie:

- De Pre-SMP applicatie is momenteel beschikbaar en ontwikkeld door Utrecht en Overijssel.
- Met de applicatie (ook wel de 'meldings' app genoemd) wordt gebruikt om inzichtelijk te maken waar isolatiewerkzaamheden plaatsvinden binnen de provincie en onder het pre-SMP de ontheffing/vergunning door te schrijven. Hierop kan de handhaving steekproefsgewijs acteren.
- Zoals onder punt 2 aangegeven worden de gegevens die benodigd zijn voor de applicatie (GIS-gegevens) voor alle 12 provincies door het CBS in opdracht van BZK opgeleverd. Iedere provincie kan de bestaande applicatie overnemen en de gegevens van het CBS inladen. De provincie Utrecht heeft dit op eigen initiatief gedaan.
- O.a. Provincie Utrecht is in gesprek met 'Esri' om het beheer van de applicatie landelijk te laten regelen. Tot die tijd is het aan het bevoegd gezag om deze applicatie te beheren.
- Het Rijk zal het landelijk beheer van de applicatie niet op zich nemen. Wel is het Rijk bereid om te kijken naar mogelijkheden tot financiële ondersteuning.
- Provincies die al werken met de (pre)SMP werkwijze dienen al gebruik te maken van een applicatie. Over de (middel)lange termijn aanpak is de overeenstemming dat we met elkaar

toewerken naar een landelijke uitrol van de pre-SMP's en SMP's. De applicatie is daar een onderdeel van. Een logische stap in deze is het beheer door BIJ12.

- De pre-SMP applicatie wordt momenteel doorontwikkeld tot een 'SMP' app, waar los van pre-SMP's uiteindelijk ook de SMP's in geregistreerd kunnen worden. Het is de bedoeling dat de al bestaande pre-SMP applicatie, overgaat in de SMP-applicatie. Deze wordt dit jaar doorontwikkeld, een exacte datum van afronding is nog niet bekend.
- Het is de bedoeling dat in de applicatie rekening wordt gehouden met de reeds bekende essentiële verblijfplaatsen (kraam-, winter,-). Alle bekende kraamverblijfplaatsen zijn uitgesloten binnen het landelijk percentage dat gaat gelden.
- Wij vragen provincies hierin de verantwoordelijkheid te nemen en de bij hen bekende verblijfplaatsen door te voeren in de app. BZK heeft opdracht gegeven de verblijfplaatsen van de meervleermuis in kaart te brengen. Deze zullen worden opgenomen in het NDFF. Wanneer de applicatie de NDFF gegevens overneemt, zullen de woningen automatisch uitgesloten kunnen worden.
- Het is duidelijk dat provincies alles op alles willen zetten om met de landelijke lijn te werken en dit te monitoren en toe te zien, door middel van de applicatie.
- Daarbij is het Rijk zich ervan bewust dat het implementeren van de applicatie door provincies tijd nodig heeft. Hierom zullen de provincies niet ter verantwoording worden geroepen. Waar mogelijk probeert het Rijk de provincies daarin te ondersteunen.

BRL:

- Er lopen momenteel verschillende gesprekken over de totstandkoming van een mogelijke BRL natuurvriendelijk isoleren, mede op initiatief van provincie Utrecht.
- Het initiatief voor het opstellen van een BRL ligt bij de eigenaar van de methodiek (in dit geval provincie Utrecht). Hierbij moet uiteraard zowel de markt als de bestaande certificeringsinstanties betrokken worden.
- De inhoudelijke beoordeling en begeleiding horen bij de eigenaar van de methodiek, en de experts op dit vlak. In dit geval de provincie Utrecht en kennisinstituten die gaan over certificatie. Het is niet aan het Rijk om deze BRL op te laten stellen.
- Het Rijk is wel bereid om te kijken naar mogelijkheden tot financiële ondersteuning.

SPUK:

- Het Rijk zet zich in om voor de tweede tranche van de SPUK 20% van de middelen vrij te maken voor de ondersteunende taken van provincies.
- In de eerste tranche van de SPUK zijn extra middelen toegevoegd voor de toezicht en handhaving door provincies. Provincies spannen zich, binnen de grenzen van de in de SPUK voor toezicht en handhaving toegekende middelen, in om zo effectief mogelijk toezicht te houden op naleving van landelijke tijdelijke werkwijze NVI. Het Rijk zorgt, in afstemming met de provincies, voor actieve nalevingsondersteunende communicatie.
- Het Rijk zal bij akkoord landelijke lijn NVI communiceren over de aanpak.

Landelijke vrijstelling/gedragscode:

- Naast de uitwerking van de voorwaarden die gelden voor NVI (en voor gedragscode ook van belang zijn), wordt er gewerkt aan een landelijke, juridische houdbare gedragscode.
- Op moment van voorbereiding van de gedragscode zal het percentage van het ingroeipad en de aantasting op de kraamverblijven nader bepaald worden in relatie tot de voorwaarden voor een gedragscode.
- Vanzelfsprekend onderschrijven alle betrokkenen het belang om de vrijstelling/gedragscode zo snel mogelijk te regelen en de "gedoogperiode" zo kort mogelijk te houden.
- Beide ministers hebben al toegezegd zich er maximaal voor in te spannen dit zo snel mogelijk te realiseren (ref. afspraken BO 15 december jl).
- BZK en LNV spannen zich in om het komend half jaar een gedragscode gereed te hebben. Het streven is om deze uiterlijk einde dit jaar te formaliseren.

In het geval van juridische procedures tegen provincies biedt het Rijk ondersteuning op juridisch vlak en zo nodig financieel, conform de afspraken uit het BO van december jl.

